

Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisunit tapersernejarnissaa pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut: Uunga siunnersuut Nunani allamiut pillugit inatsimmik allanngineq pillugu inatsisinik assigiinngitsunik aamma Schengen-imi isumaqatigiissutip Danmark-imit ilannguffigineqarnera pillugu inatsimmik allanngineq pillugu inatsisinik assigiinngitsunik Kalaallit Nunaannut atuutilersitsineq pillugu peqqussut.

Isumaginninnermut, Suliffeqarnermut Nunamullu Namminermit Naalakkersuisumit saqqummiunneqartoq

pillugu

Inatsisinut Ataatsimiititaliap

siunnersuutip aappassaaneernejarneranut

ISUMALIUTISSIISUTAA

Ataatsimiititaliap suliarinninnermini ilaasortarai:

Inatsisartunut ilaasortaq Anders Olsen, Siumut, siulittaasoq
Inatsisartunut ilaasortaq Paneeraq Olsen, Naleraq, siulittaasup tullia
Inatsisartunut ilaasortaq Mala Høy Kúko, Siumut
Inatsisartunut ilaasortaq Harald Bianco, Inuit Ataqtigiit
Inatsisartunut ilaasortaq Asii Chemnitz, Inuit Ataqtigiit

UPA2023-mi ulloq 2. maaji siullermeerinninnerup kingorna ataatsimiititaliap siunnersuut misissorpaa.

Siunnersuutip imarisaa siunertaalu

Siunnersuutikkut siunertarnejarpoq avallertut killeqarfinni sunniuteqarluartumik nakkutilliinerup alapernaarsuinerullu qulakkeernejarnissaa. Tamatumani nunani allamiut

pillugit inatsimmik nutarterinissaq aamma Kalaallit Nunaanni peqqussutinik ETIAS¹, EES² aamma SIS³-imik atuutilersitsinissaq pisariaqarpoq, tamannalu Danmarkimi peqqussutit taakku pingaarnertigut atuutilersinneqarnerisa assigaa. Akuersissuteqarneq Schengenimi suleqatigiinnermi suleriaatsit sulinermilu atortut atorneqartut atorsinnaanissaannut periarfissaqalersitsissaaq.

Siunnersuut ilaatigut peqqarniisaarniarluni saassussiniartunik akiuisarnerit pillugit, najugaqarnermut akuersissutinik pinngitsuuisitsinissaq aamma utertitsinissaq pillugit, pinerluttoqartillugu anisitaaneq aamma nunani allamiut pillugit oqartussaasoqarfiit, naalagaaffiup isertortumik paasiniaasarfiit aamma unnerluussisussaatitaasut akornanni paasissutissanik paarlaasseqatigiittarneq pillugit kiisalu nunani allamiut unioqqutitsillutik nunamut tikittarneri, najugaqarneri suliffeqarnerilu il.il. pillugit malittarisassanik sukannernerulersitsinermik imaqarpoq.

Siunnersuutip Inatsisartuni siullermeerneqarnera

Minnerunngitsumik piffissap navianartorsionerulerfiunera eqqarsaatigalugu qulequttap annertullunilu assut pingaaruteqarnera siunnersuutip siullermeerneqarnerani immikkut qitiutinneqarpoq. Taamaammat siunnersuutip ataatsimiititaliami suliarineqarnissaa innersuussutigineqarpoq.

Tusarniaanermi akissutit

Piffissami 9. januaari 2023-miit 10. februaari 2023-mut siunnersuut Naalakkersuisut nittartakkakkut tusarniaaffiatigut tusarniaassutaavoq. Tusarniaanermi akissutit aalajangiiffigisassatut siunnersuummi issuakkatut ilanngunneqarput.

Nittartakkakkut tusarniaassutigineqarnermi saniatigut siunnersuut suliffeqarfigisap iluani avataanilu soqutigisaqaqatigiit ilanngullugit siunnersuut toqqaannartumik tusarniaassutigineqartoq aalajangiiffigisassatut siunnersuummi allassimavoq. Allassimananili kikkut soqutigisaqaqatigiit pineqarnerisut. Kikkut tusarniaanermi toqqaannaq

¹ ETIAS European Travel Information and Authorisation Systemip (Europami Angalasumut Paasissutissanut Akuersissutinullu tunngasunut Atortoq) naalisarneraa, tassaallunilu angalasinnaanermut akuersissut, Schengenimi avallertut killeqarfianniit tikinnerminni nunani allani naalagaaffimmi innuttaasut visumeqatariaqanngitsut pigisariaqagaat.

² EES Entry/Exit System (Nunamut Isilernerimi/Nunamit Anilernerimi Atortoq) naalisarneraa, taassumallu nammineq pasinik naqitsisarneq massakkut atorneqartoq taarsarlugu qarasaasiakkut nunamullu nunamiillu angalasunik nalunaarsuiffittut atortoq, avallertut killeqarfimmi misissuisarnerit pitsaassusaat atoruminassusaallu pitsanngorsassallugit siunertaqartoq.

³ SIS-aaqqiissutit SIS-imik (Schengenimi paasissutissanut atortoq) atuinermik atoruminarsaallunilu annertusaanissamik siunertaqartoq, taamaalillunilu EU-mi sillimaniarnermi aamma nunasiniartut pillugit unammilligassanik aaqqiisinnaanermut periarfissanik pitsanngorsaanissaaq.

akissuteqaqquneqarsimanersut allanneqartuassasoq ataatsimiititaliap Naalakkersuisunut eqqaasitsissutigissavaa.

Tusarniaanermi akissut Sulisitsisuninngaanneersoq siunnersuummik tapersiinerinnarmik imaqarnera ataatsimiititaliap naqissuserpaa.

Apeqqutit

Iltersuutitut atortussat Nunani allamiunut aamma Akuulersitsisarnermut Ministereqarfiup siunnersuut malillugu Air Greenlandimut nassiussimallugit paasissutissiissutigisaasa siunnersuummik suliarinninnermini atugassamisut tunniunneqarnissaat ataatsimiititaliap Isumaginninnermut, Suliffeqarnermut, Nunamullu Namminermt Naalakkersuisoqarfimmut qinnutigaa. Aammattaaq januaari – februaari 2022-mi Nunani allamiunut aamma Akuulersitsisarnermut Ministereqarfiup Air Greenlandillu akornanni siunnersuut naapertorlugu attaveqatigiittarsimanerup assilineqarneranik ataatsimiititaliap pissarsitinneqarumavoq.

Tassunga atatillugu Air Greenlandip attaveqatigisimanera eqqortuusoq Isumaginninnermut, Suliffeqarnermut, Nunamullu Namminermt Naalakkersuisoqarfiup paasissutissiissutigaa, attaveqatigiinnerulli imarisai erseqqinnerusut Naalakkersuisoqarfimmit ilisimaneqanngitsoq. Nunanili allamiunut aamma Akuulersitsisarnermut Ministereqarfik ilisimatitsivoq: *“Attaveqatigiinneq ilaatigut EES aamma ETIAS suuneranik Air Greenlandip nalinginnaasumik apeqqutaanut ilaatigullu tamanna pillugu, tassungalu ilanngullugu Schengenimut inatsisitigut malittarisassanik atuutsinneqalernerannut atatillugu assartuisut qanoq nalunaarsortarnissaannut, Air Greenlandimut iltersuummut tunngassuteqarpoq.”* (Inatsisartut nutserisoqarfiannit nutsigaq)

Ministerieqarfittaaq ilisimatitsivoq: *“Kiisalu innersuussutigineqassaaq, Schengen inatsisitigut malittarisassaanut tunngasunut EU-mit nittartakkani tamanit iserfigineqarsinnaasuni assartuisunut angalasunullu iltersuutit sukumiisut nassaarineqarsinnaammata. Taakkua Air Greenlandimut siusinnerusukkut nassiunneqarput:*

EES:https://travel-europe.europa.eu/ees_en

ETIAS:https://travel-europe.europa.eu/etias-new-eu-travel-authorisation-0/what-etias_en

Assartuisunut immikkut:<https://www.eulisa.europa.eu/About-Us/Organisation/working-group-for-carriers>” (Inatsisartut nutserisoqarfiannit nutsigaq)

Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliaqarnera

Siunnersuutip kiisalu Savalimmiunut siunnersuutip assingusup ilusilersorneqarnerannut atatillugu Nunani allamiunut aamma Akuulersitsisarnermut Ministereqarfimmit aqunneqartumik Danmarkimiit, Savalimmiuniit Kalaallit Nunaanniillu oqartussanik

susassaqtunik peqataaffigineqartumik suleqatigiissitamik pilersitsisoqarsimasoq ataatsimiititaliap maluginiarpaa. Assersuutigalugu Kalaallit Nunaanni Politiinik sioqqutsisumik akuutitsisimaneq naleqqulluinnarpoq, ilimagineqartariaqarpormi taakku killeqarfinni nakkutilliinermut, killeqarfiit akimorlugit pinerluuteqartarnernut il. il. atatillugu maanna unammilligassaasinnaasunik toqqaannartumik ilisimasaqtutut inissisimasut kiisalu ETIAS, EES aamma SIS-imik peqqussutit nassatarisaattut aaqqissuussinerit atuutsilersinneqarsinnaasut pitsaqaqtaannik ajoqutaannillu naliliinissamut piginnaaneqartut.

Danmark Schengenimi suleqatigiinnermut ilaasortatut Schengenimi isumaqatigiissummut ilanngunnikuvoq. Tassunga ilanngunnermut isumaqatigiissummi Savalimmiut Kalaallit Nunaallu pillugit isumaqatigiissut imaattoq allassimavoq:

”Artikeli 5, imm. 2:

Angalasarnermik aaqqissuussinermi aalajangersakkanik, nunani avannarlerni ataatsimut passeqarnermut sinaakkusiussat iluanni aalajangersarneqartunik, Savalimmiut Kalaallit Nunaatalu atuinerat eqqarsaatigalugu inuit illuatungaartigut Savalimmiut imaluunniit Kalaallit Nunaata illuatungaartigullu naalagaaffiit, Schengenimi isumaqatigiissummut aammalu Kunngiitsuuffiup Islandip Kunngearfiullu Norgip suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutaannut ilanngussimasut, akornanni angalasut killeqarfinni nakkutilliiffigineqarneq ajorput.” (Inatsisartut nutserisoqarfiannit nutsigaq)

Schengenimi paasissutissiisarnermut taamani aaqqissuussap 2001-imi Kalaallit Nunaanni atorneqarsinnaalernera peqqussut nr. 180 21. marsi 2001-meersoq aqcutigalugu periarfissaalerpoq. Tamatuma kingunerisaanik Kalaallit Nunaat Schengenimi suleqatigiinnermut ilaasutut pineqartarpoq, taamaattumillu Kalaallit Nunaanniit angalasut Schengeneqarfimmi killeqanngitsumik angalasinnaallutik. Tamatuma atatiinnarneqarnissaanut piomasqaataavoq, ilanngunnermut isumaqatigiissut siuliani taaneqartoq naapertorlugu Savalimmiuni Kalaallit Nunaannilu avallertut killeqarfinni sunniuteqarluartumik nakkutilliisarnermik alapernaarsuisarnermillu ingerlaavartumik pilersitsineq. Schengenimi isumaqatigiissut pillugu peqqussutit aaqqissuussinerillu allanngortinneri malillugit Kalaallit Nunaannut maleruagassat atuuttut nutarterneqarnissaat pisariaqartinneqalersarpoq, taamaangippammi Danmarki sunniuteqarluartumik nakkutilliinissaq pillugu ilanngunnermut isumaqatigiissummi piomasqaammut eqquutsitsissangimmat.

Naalagaaffiit Schengenimi isumaqatigiissutaannut Danmarkip ilanngunneranik inatsisip allannguutaata Kalaallit Nunaannut atuutilersinneqarnissaanik peqqussummut tapersiinissaq pillugu Inatsisartut aalajangiinissaannik apeqqut immikkoortoq 153/UKA2008-p akuersissutigineqarneratigut siusinnerusukkut suliarineqarpoq. Massakkutuulli taamanikkut Schengenimi paasissutissiisarnermut aaqqissuussaq (SIS II) nutaajunerusoq akuersissutigineqarmat Kalaallit Nunaannut maleruagassat nutaat atuutsilernissaat

pisariaqartinneqalerpoq. Inuit Kalaallit Nunaata nunallu Schengenimut ilaasut akornanni angalasut nakkutilliiffigineqartannginnerannik aaqqissuussinerup atuuttup ingerlaannarnissaanut paasissutissiisarnermik aaqqissuussinerup nutaap atorneqarnissaa pisariaqartoq Naalakkersuisut Siulittaasuata oqaatigaa. Tamanna tunngavigalugu siunnersuut tamanit akuersissutigineqarpoq.

Ataatsimiititaliamit oqaatigineqassaaq 2008-mi pissusiusut assigalugit siunnersuummi pineqartoq tassaasoq; Schengenimi inissisimasut maanna aaqqissuussinerup attatiinnarneqarnissaa Kalaallit Nunaannit kissaatigineqarnersoq imaluunniit siunnersuutip itigartinneqarnissaa taamaalillunilu aaqqissuussinerup atuuttup atorunnaarsinneqarnissaa kissaatigineqarnersoq.

Schengenimi suleqatigiinnerup pitsaaqutai tassaapput, Schengenimi nunat killeqarfiisa ataatsimoortut iluanni inunnik nakkutilliisarnert atorunnaassammata, Schengenip avallertut killeqarfiani ilaasunut maleruagassat assigiit atuutissammata aammalu piffik tamakkerlugu nunani allani naalagaaffimmi innuttaasunut visumimut maleruagassat assigiit atuutissammata. Tamatuma saniatigut qarasaasiakkut aaqqissuussinerit assigiit sulinermut oqilisaataasussat.

Siunnersuut akuersissutigineqassappat Schengenimi aaqqissuussinerit Kalaallit Nunaanni atuutinneqarnissaannut Danmarkki periarfissinneqassaaq, taamaalillunilu Aaqqissuussinermi ilanngunnermi artikeli 5, imm. 2 eqquutsinneqarsinnaalissalluni. Tamatuma peqatigisaanik tamatuma kingunerissavaa Kalaallit innuttaasuisa Schengenimi nunanut taakkulu akornannilu killeqanngitsumik angalasinnaanerminnut pisinnaatitaaffiata ingerlaannarnissaa. Akerlianik siunnersuummik itigartitsinerup kingunerissavaa kalaallit angalasut siunissami nunani allani innuttaasutut isigineqalernerat, tamatumalu kingunerissavaa Schengenimi nunanut taakkulu akornanni angalanermi nakkutilliinerit ingerlanneqartalernerat.

Killeqarfinni nakkutilliinerit nunamullu isilernermi maleruagassat saniatigut Schengenimi suleqatigiinnerup kinguneraa, nunap killeqarfigisaanik qaangiilluni pinerluttarnermik akiuisarnermut, peqqarniisaarniarluni saassussiniartunik akiuisarnermut, nunani allamiut unioqqutitsillutik nunamut tikittarneri, najugaqarneri suliffeqarneri il.il. pillugit nunat suleqatigiinnerannik nukittorsaaneq. Peqqussutinik siunnersuutip imarisaanik akuersissutiginnikkut kiisalu nunani allamiut pillugit inatsimmik nutarterinissamik siunnersuutigineqartukkut suliassaqarfimmi tamatumani maleruagassat sukannernerulersinneqassapput aammalu peqqarniisaarniarluni saassussiniartut, nunap killeqarfigisaanik qaangiilluni pinerluttartut aamma nunani allamiut unioqqutitsillutik nunamut tikittartut eqqarsaatigalugit iliuseqarnerunissamut periarfissiisoqassaaq.

Assersuutigalugu mittarfinnik nutaanik pilersitsinikkut Kalaallit Nunaanni ineriartorneq

eqqarsaatigalugu Kalaallit Nunaannut Kalaallit Nunaanniillu angalasut amerlinissaat naatsorsuutigineqartariaqarpoq. Taamatuttaaq peqqarniisaarniarluni saassussiniarnernik killeqarfiillu akimorlugit pinerluttarnernik ajornartorsiutit takussaaneruleriartuinnarput.

Siunnersuut itigartinneqassappat Schengenimullu peqqussutinut Kalaallit Nunaat ilanngutinngippat nunap inatsisiliorneratigut qulakkeerneqartariaqarpoq nunamut tikinnermi nakkutilliinermut isumannaallisaanermullu maleruagassat Kalaallit Nunaanni siunissami qanoq ingerlanneqarnissaat.

Siunnersuutip aningaasaqarnikkut kingunerisassai

Siunnersuutip akuersissutigineqarnera Namminersorlutik Oqartussanut aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu annertuumik kinguneqassanngitsoq allassimavoq, tassa killeqarfinnik avallernik nakkutilliineq danskit oqartussaasuinit sulii akisussaaffigineqarmat. Taamaalillunilu naatsorsuutigisariaqarpoq, siunnersuut danskit inatsisit atuutsinneqarnerannut ministereqarfiannut aningaasaqarnikkut arlaatigut kinguneqassasoq, taakkununga ilaallutik Kalaallit Nunaanni Politiit. Ataatsimiititaliap maluginiarpaa, suliaasaqarfik sulii tiguneqarsimannngitsoq pineqarmat, allaffissornikkut aningaasaqarnikkullu kingunerisassat danskit oqartussaasuinit pingaarnertut pisussaaffigineqassasut.

Aammattaq allassimavoq, siunnersuut namminersorlutik inuussutissarsiortunut aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu annertuumik kinguneqartussatut naatsorsuutigineqanngitsoq, taamaattorli arlaatigut kinguneqarsinnaanera naatsorsuutigineqartoq, taakkuli maannakuugallartoq nalilerneqarsinnaanngitsut. Assartuinnermik suliffeqarfiit nunani allani naalagaaffimmi innuttaasunik killeqarfinnut avallernut silaannakkut immakkulluunniit tikisitsisut, tikisitaq pineqartoq isernissamut itigartinneqarpat, angalaqqinnissaata akisussaaffiginissaanut pisussaaffeqarnerat aningaasaqarnikkut annikinnerusumik kinguneqassasoq nalilerneqarpoq. Angalasut nunani allani naalagaaffimmi innuttaasut nunamut isernissaminnik itigartinneqartut angerlartinnerannut aningaasaliinissamut assartuinnermi suliffeqarfiit pisussaaffeqassappata tamanna aningaasartuuteqarnermik kinguneqassasoq ataatsimiititaliap maluginiarpaa. Tamanna taamaalilluni Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfiutaat pineqartillugit, soorlu Air Greenland, Namminersorlutik Oqartussat aningaasartuuteqarnerannik toqqaannanngitsumik nassataqassaaq. Aningaasaqarnikkut kingunerisassat taakku akuersaarneqarsinnaanerannik nalilersuinnermi eqqarsaatigineqassaaq inuup nunamut iseqqusaannginnermigut angerlartinneqartariaqartarnera qanoq akulikitsigisumik pisartussatut naatsorsuutigineqarnerasoq. Tamanna aalajangersarneqarsinnaanngitsoq ataatsimiititaliamit oqaatigineqassaaq.

Assartuinnermi suliffeqarfiit taaneqartut tusarniaanermi akissummik apuussisimannginnerat isiginiarneqarpoq, taamaalilluni assartuinnermi suliffeqarfiit akornanni angerlartitsinissamut aningaasartuutinut tunngatillugu ernumasoqanngitsoq isumaqarnarpoq. Tassunga atatillugu

oqaatigineqassaaq, Sulisitsisut siunnersuummut tusarniaanermi akissutaat pitsaasuinnarnik imaqarnermat.

Naggasiutigalugu oqaatigineqassaaq, innuttaasunut aningaasatigut annikitsuinnarmik kinguneqarnissaa naatsorsuutigineqarmat, tassa akuersinerup kingunerissammagu nunani allani naalagaaffimmi innuttaasut Schengenimut visumimik pissarsissagunik ETIASimut qinnuteqaatip suliarineqarnera akilertussanngussammassuk. Tassunga tunngatillugu ataatsimiititaliaq oqaaseqaatissaqanngilaq.

Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Siunnersuut akuerineqassasoq ataatsimiititaliami amerlanerussuteqartut Inuit Ataqtigiinneersut Siumumeersullu inassutigaat.

Taama oqaaseqarluni isumaliutissiisummilu allassimasutut paasinnilluni ataatsimiititaliap siunnersuut aappasaaniigassanngortippaa.

Anders Olsen
Siulittaasoq

Paneeraq Olsen
Siulittaasup tullia

Harald Bianco

Mala Høy Kúko

Asii Chemnitz Narup